

รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักความรักในพระพุทธศาสนาเถรวาท
และหลักความรักในคริสตศาสนา นิกายโรมันคาทอลิก : กรณีศึกษาเขตอำเภอ
หล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์

Model for Development of the Quality of Life according to the
Principles of Love in Theravada Buddhism and the Principles of
Love in Roman Catholic Christianity: A Case Study of Lom Sak
District, Phetchabun Province

พระมหามนกล กิตติยาโน(ดีมีหาญ)

Phramaha Manakamon Kittiyano (Deemeehan)

คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Faculty of Buddhism Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author, e-mail: 6401101004@mcu.ac.th

Received August 6, 2024; Revised December 30, 2024; Accepted: December 31, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาความรักในพระพุทธศาสนาเถรวาท 2) เพื่อศึกษาหลักความรักในคริสตศาสนานิกายโรมันคาทอลิก 3) เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามความรักในพระพุทธศาสนาเถรวาทและหลักความรักในคริสตศาสนานิกายโรมันคาทอลิก : กรณีศึกษาเขตอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ การวิจัยในครั้งนี้ใช้กระบวนการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการศึกษาพบว่า พระพุทธศาสนามีคำสอนในเรื่องความรัก คือ 1) เสนหา ความรักที่เกิดจากตัณหา 2) เปมะ ความรักแบบอกุศลที่เป็นความรักที่เป็นกลาง 3) เมตตา ความปรารถนาดี 4) เมตตาอัมมัญญา ความรักที่ไม่มีขอบเขต ส่วน ความรักในคริสตศาสนานิกายโรมันคาทอลิก หมายถึง ความรักที่มนุษย์มีต่อพระผู้เป็นเจ้าและความรักที่พระผู้เป็นเจ้ามีต่อมนุษย์นั่นเอง แบ่งออกเป็น 4 แบบได้แก่ 1) ฟิเลียส เป็นรักง่าย ๆ 2) สเตอร์เก้ เป็นความรักญาติพี่น้อง 3) อีรอส เป็นความรักที่ต้องการให้ได้มา 4) อกาเป่ รักในระดับสูงสุด รักที่ให้แก่กัน ไม่คิดถึงตัวเอง และสละได้ทุกอย่างเพื่อสิ่งที่รัก ไม่มีเปลี่ยนแปลง และให้ได้เสมอแม้เป็นศัตรูรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักความรักในพระพุทธศาสนาเถรวาทและหลักความรักในคริสตศาสนานิกายโรมันคาทอลิก : กรณีศึกษาเขตอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ นำหลักความรักมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลและสังคม พบว่า 1) หลักความรักนั้นสามารถช่วยพัฒนาจิตใจ ความคิด ช่วยปรับปรุงพฤติกรรม ควบคุมอารมณ์ของตนเองให้ดีขึ้นได้ 2) หลักความรักนั้นสามารถช่วยสร้างความสุขให้กับผู้อื่นและสร้างความรักในครอบครัวให้เกิดมีขึ้นได้ 3) หลักความรักนั้นสามารถช่วยบรรเทาความขัดแย้ง ช่วยสร้างคุณธรรมให้กับสังคมได้ ดังนั้น พระพุทธเจ้าและพระเยซูคริสต์ทรงสอนหลักแห่งความรักนั้นก็เพื่อเป็นแนวทาง 2 ประการ คือ 1) เพื่อทรงแก้ปัญหาทั้งหลายที่

มนุษย์ประสพอยู่ 2) เพื่อเสริมสร้างให้เกิดสันติภาพ ต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม จึงเน้นให้บุคคลมีความรัก ความปรารถนาดีต่อกัน และต่อสิ่งแวดล้อม ไหเราอยู่ร่วมกันได้โดยไม่ต้องไปเบียดเบียนกันและกัน

คำสำคัญ: รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิต; ความรัก; พระพุทธศาสนาเถรวาท; คริสตศาสนานิกาย โรมันคาทอลิก

Abstract

This research has 3 objectives: 1) to study the principle of love in Theravada Buddhism 2) to study the principles of love in Roman Catholic Christianity, and 3) to study a Model for developing quality of life according to the principle of love in Buddhism Theravada and the principles of love in Roman Catholic Christianity: A Case study of Lom Sak District, Phetchabun Province. The method of qualitative research has been used in this study. The results of the study found that Buddhism has teachings on love which are 1) (Sāneha) Love that comes from lust, 2) (Pema) Ungodly love that is neutral love, 3) (Metta) Good desire, 4) (Metta Appanya) Love without boundaries. Love in Roman Catholicism means love of God. It refers to the love that humans have for God and the love that God has for humans. It is divided into 4 types: 1) (Phileas) It is simple love, 2) (Storge) It is love of relatives. 3) (Eros) It is love that needs to be obtained and 4) (Agape) Love at the highest level, love given to each other Don't think about yourself. A model for developing the quality of life according to the principles of love in Theravada Buddhism and the principles of love in Roman Catholicism: A case study of Lom Sak District. Phetchabun Province Apply the principle of love to improve the quality of life of people. Individuals and society found that 1) The principle of love can help develop the mind, thoughts, help improve behavior and control one's emotions for the better. 2) The principle of love can help Build Happiness for others and create love in the family. 3) The principle of love can Helps alleviate conflicts. Help create justice can give to society. Therefore, the Buddha and the Buddha Jesus Christ taught the principle of love as a guideline in two ways: 1) To solve the problems that man faced. 2) To build up Create peace for oneself, others, and society. Therefore, emphasis is placed on people having love. Good wishes for each other and the environment so that we can live together without having to harm each other.

Keywords: Model for Development of the Quality of Life; Love; Theravada Buddhism; Roman Catholic Christianity

บทนำ

“ความรัก” เป็นพื้นฐานของมนุษย์ที่ไม่มีใครในโลกนี้จะปฏิเสธได้ว่าไม่รู้จักรักและไม่มีใครต้องการจะมีชีวิตอยู่อย่างปราศจากความรักที่ดีงาม เพราะความรักเป็นพลังงานอย่างหนึ่งที่เป็นแรงผลักดันขับเคลื่อนของมนุษย์ให้ก้าวเดินไปตามทิศทางที่ปรารถนาได้อย่างดี ในปัจจุบันเราจะเห็นได้ว่าสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมไทยนั้นมีเรื่องราวมากมายของความรักที่ปฏิบัติเกี่ยวพันซึ่งกันและกันอย่างลึกหนึ่ไม่ได้เลยดังนั้น “ความรัก” จึงเป็นคำที่ยากเกินกว่าที่เราจะให้คำนิยามได้เพราะความรักนั้นทำให้เกิดแรงบันดาลใจและเป็นพลังให้เกิดทั้งแง่ลบและแง่บวก ความรักเป็นพลังที่อยู่ภายในจิตใจของมนุษย์

พระพุทธศาสนาเถรวาท ได้นิยามของความรักมีทั้งในแง่ลบและในแง่บวก ซึ่งสะท้อนให้เห็นพลังและอำนาจของความรักว่ามีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของสรรพสัตว์ และสิ่งแวดล้อมเพียงไร นิยามของ “ความรัก” มีหลายแง่มุม เช่น ในเปรมสูตร (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 21 ข้อที่ 200 หน้าที่ 214 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ที่ว่าด้วยความรักและความซัง 4 ประการ ได้แก่ 1) ความรักเกิดเพราะความรัก คือ บุคคลในโลกนี้เป็นผู้นำปรารถนา นำใคร นำพอใจของบุคคล คนอื่น ๆ ประพัตตต่อบุคคลที่รักนั้นด้วยอาการที่นำปรารถนา นำใคร นำพอใจ บุคคลนั้นมีความคิดอย่างนี้ว่า คนอื่น ๆ ประพัตตต่อบุคคลที่นำปรารถนา นำใคร นำพอใจของเราด้วยอาการที่นำปรารถนา นำใคร นำพอใจ เขาจึงเกิดความรักในคนเหล่านั้น 2) ความซังเกิดเพราะความรัก คือ บุคคลในโลกนี้เป็นผู้นำปรารถนา นำใคร นำพอใจของบุคคล คนอื่น ๆ ประพัตตต่อบุคคลที่รักนั้นด้วยอาการที่ไม่นำปรารถนา ไม่นำใคร ไม่นำพอใจบุคคลนั้นมีความคิดอย่างนี้ว่า คนอื่น ๆ ประพัตตต่อบุคคลที่นำปรารถนา นำใครนำพอใจของเราด้วยอาการที่ไม่นำปรารถนา ไม่นำใคร ไม่นำพอใจ เขาจึงเกิดความรักในคนเหล่านั้น 2) ความรักเกิดเพราะความซัง คือ บุคคลในโลกนี้เป็นผู้นำปรารถนา ไม่นำใคร ไม่นำพอใจของบุคคล คนอื่น ๆ ก็ประพัตตต่อบุคคลที่ซังนั้นด้วยอาการที่ไม่นำปรารถนา ไม่นำใคร ไม่นำพอใจ บุคคลนั้นมีความคิดอย่างนี้ว่า คนอื่น ๆ ประพัตตต่อบุคคลที่ไม่นำปรารถนา ไม่นำใคร ไม่นำพอใจของเราด้วยอาการที่ไม่นำปรารถนา ไม่นำใคร ไม่นำพอใจเขาจึงเกิดความรักในคนเหล่านั้น ความรักเกิดเพราะความซัง 4) ความซังเกิดเพราะความซัง คือ บุคคลในโลกนี้เป็นผู้นำปรารถนา ไม่นำใคร ไม่นำพอใจของบุคคลคนอื่น ๆ ก็ประพัตตต่อบุคคลที่ซังนั้นด้วยอาการที่นำปรารถนา นำใคร นำพอใจบุคคลนั้นมีความคิดอย่างนี้ว่า คนอื่น ๆ ประพัตตต่อบุคคลที่ไม่นำปรารถนา ไม่นำใคร ไม่นำพอใจของเราด้วยอาการที่นำปรารถนา นำใคร นำพอใจ เขาจึงเกิดความรักในคนเหล่านั้น ความซังเกิดเพราะความซัง เป็นอย่างนี้แล (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 21 ข้อที่ 200 หน้าที่ 215 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

ความรักจึงเป็นสิ่งสำคัญขั้นพื้นฐานที่กักเก็บอยู่ในจิตใจตั้งแต่วัยเด็ก และสามารถพัฒนาขึ้นมาเป็นความรักที่สมบูรณ์แบบได้เพราะการอยู่ร่วมกันในครอบครัว ในกลุ่มสังคมเล็ก และกลุ่มสังคมใหญ่ย่อมมีการพึ่งพาอาศัยเกื้อกูลกัน การทำสิ่งหนึ่งยอมไปกระทบอีกสิ่งหนึ่งเสมอ ทำให้มนุษย์ควรตระหนักว่า การที่เราจะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งส่งผลกระทบต่อที่เป็นไปในทิศทางที่ทำให้เดือดร้อนหรือไม่เกิดความทุกข์กับการกระทำของเราหรือไม่ เราควรมีความรักให้กันและกันช่วยเหลือเกื้อกูลกัน กระบวนการพัฒนาคนสามารถปรับเปลี่ยนทัศนคติ นิสัยและพฤติกรรมทั้งภายในและภายนอก รวมทั้งสามารถพัฒนาตนให้เป็นไปในทิศทางที่ตนและสังคมต้องการได้ประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการ

พัฒนาตนเอง พอสรุปได้หลายทางอันได้แก่ ทางให้รู้และเข้าใจธรรมชาติพฤติกรรมของมนุษย์ทั้งที่ปรากฏออกมาและไม่ปรากฏออกมาให้เห็นได้ชัดเจน ทั้งที่รู้ตัวและไม่รู้ตัว หรือในทางให้รู้และเข้าใจพัฒนาการทางด้านสรีระและภาวะทางจิตที่มีผลต่อการแสดงพฤติกรรมของมนุษย์ หรือเป็นทางให้รู้และเข้าใจกระบวนการพัฒนาตนเองและวิธีปรับตัวของมนุษย์ การเผชิญปัญหา การแก้ปัญหา การพิจารณาสภาพของจิตใจ ทั้งในด้านการกระทำความรู้สึคนึกคิด อารมณ์และแนวทางในการรักษาสุขภาพจิต รวมถึงทางให้เข้าใจตนเองและผู้อื่นที่อยู่ในสังคมได้ และสามารถรับรู้และเข้าใจพฤติกรรมได้อย่างถูกต้อง โดยใช้หลักการและแนวทางจิตวิทยาหรือหลักธรรมทางพุทธศาสนาเข้ามาเป็นตัวกำหนด และในทางให้รู้ศาสตร์ประยุกต์พื้นฐานที่จะนำไปสู่การปรับปรุงพัฒนาพฤติกรรมของตนเองให้เหมาะสม เพื่อดำรงชีวิตและการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุขและประสบความสำเร็จสูงสุดในสิ่งที่ต้องการ

เมื่อกล่าวถึงความรักในกรอบความคิดของคริสตศาสนาแล้ว ความรักตามความเชื่อในพระคัมภีร์ไบเบิล (Bible) ได้แบ่งออกเป็นความรักแบบมิตรภาพ (Philia) ความรักแบบจิตวิญญาณบริสุทธิ์หรืออาภรณ์ (Agape) ซึ่งความรักแบบหลังนี้มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงอยู่กับรักแบบปรารถนาทางเพศ (Eros) อยู่อีกต่อหนึ่ง (Robert Rowland Smith, 2555 : 276) ทว่าความรักแบบจิตวิญญาณบริสุทธิ์หรืออาภาเป็นั้นในคริสตศาสนามีการตีความเชิงเทววิทยาว่าเป็นความรักของพระเจ้าเป็นเจ้าหรือแม้กระทั่งพระเยซูคริสต์ (Jesus Christ: 4 ปีก่อนคริสตกาล – ค.ศ. 20) ที่มีต่อมนุษย์ กรอบคิดนี้ถูกขยายไว้ในพระคัมภีร์ไบเบิลพันธสัญญาใหม่ (New Testament) ว่าหมายถึง ความรักของพระเจ้าเป็นเจ้าที่มีต่อมนุษย์และความรักอันมีต่อพระเจ้าเป็นเจ้า ดังนั้นความรักแบบอาภาเปจึงมีความหมายครอบคลุมถึงความรักของมนุษย์ในเชิงจิตวิญญาณทั้งมวลด้วย (คณะกรรมการคาทอลิกเพื่อคริสตธรรม แผนกพระคัมภีร์. 2014) คริสตศาสนาก็ได้กล่าวสอนหลักความรัก ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญที่ทำให้คริสตศาสนานั้นได้ชื่อว่า เป็นศาสนาแห่งความรัก หลักแห่งเมตตาในคริสตศาสนานั้นถือว่าเป็นรากฐานที่จะก่อให้เกิดสันติภาพและความสุขที่แท้จริงในการอยู่ร่วมกัน เพราะหลักความรักของคริสตศาสนาเน้นให้คนรักพระเจ้าและรักเพื่อนมนุษย์ ไม่โกรธ ไม่เกลียด ไม่แค้นแค้นดังที่พระเยซูคริสต์ตรัสว่า “จงรักพระองค์ผู้เป็นพระเจ้าของเจ้าด้วยสุดใจสุดจิตของเจ้า และด้วยสิ้นสุดความคิดของเจ้านั้นแหละเป็นพระบัญญัติข้อใหญ่ และข้อต้น ข้อที่สองก็เหมือนกัน คือ จงรักเพื่อนบ้านเหมือนรักตนเอง (คณะกรรมการคาทอลิกเพื่อคริสตธรรม แผนกพระคัมภีร์. 2014) และธรรมะในการไม่อาฆาตต่อกันว่า “จงรักศัตรูของท่าน จงทำดีแก่ผู้ที่เกลียดชังท่าน จงอวยพรคนที่แช่งด่าท่าน จงอธิฐานเพื่อคนที่เคียดแค้นท่าน ผู้ใดตบแก้มของท่านข้างหนึ่ง จงหันอีกข้างหนึ่งให้เขาตบ จงปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างที่ท่านปรารถนาให้เขาปฏิบัติต่อท่าน” (คณะกรรมการคาทอลิกเพื่อคริสตธรรม แผนกพระคัมภีร์. 2014) ข้อความนี้จะเห็นได้ว่า คำสอนเรื่องความรักในคริสตศาสนานั้น เน้นให้คนทุกคนนั้นมีความรักต่อพระเจ้าและต่อกันและกัน ไม่อาฆาตพยาบาทต่อกัน เป็นต้น กล่าวได้ว่า หลักเมตตาในคริสตศาสนาไม่มีจำกัดในหมู่เพื่อนมนุษย์ทั้งที่เป็นมิตรและไม่ใช่มิตร สอนให้คนมีแต่ความรักในพระเจ้าและต่อกัน เพราะว่าผู้ที่ได้ชื่อว่ามีความรักต่อพระเจ้าและต่อกัน มีความอ่อนโยนต่อกัน มีความกรุณาต่อกัน มีจิตใจที่บริสุทธิ์ ผู้นั้นก็จะเป็นสุขที่แท้จริง คือ การได้พบดินแดนสวรรค์อันเป็นที่อยู่ของพระเจ้า และจะได้เห็นพระเจ้า ดังที่ปรากฏในพระคัมภีร์คริสตธรรมที่พระเยซูทรงเทศน์บนภูเขาที่มีความว่า “บุคคลผู้ใดมีใจอ่อนโยน ผู้นั้นเป็นสุข เพราะว่าเขาจะได้รับแผ่นดินโลกเป็นมรดก บุคคลใดมีใจ

กรุณา ผู้นั้นเป็นสุข เพราะเขาจะได้รับพระกรุณาตอบบุคคลผู้ใดมีใจบริสุทธิ์ ผู้นั้นเป็นสุข เพราะว่าเขาจะได้เห็นพระเจ้า” (คณะกรรมการคาทอลิกเพื่อคริสตธรรม แผนกพระคัมภีร์. 2014)

“หลักแห่งความรัก” ในคริสตศาสนา ถือว่าเป็นความรักอันบริสุทธิ์ ในภาษากรีกอันเป็นภาษาที่จารึกพระคัมภีร์คริสตธรรมภาคพันธสัญญาใหม่ใช้คำว่า Agape (อกาเป) คือความปรารถนาที่จะเห็นผู้อื่นมีความสุข ความเสียสละเพื่อช่วยให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ และความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี ความรักชนิดนี้จึงกล่าวได้ว่า คริสตศาสนาได้ชื่อว่าเป็น “ศาสนาแห่งความรัก” ดังมีคำอธิบายไว้ว่า คริสตศาสนานี้เป็นศาสนาแห่งความรักของพระเจ้า ศาสนาแห่งความรักของมนุษย์ อันพระเยซูคริสต์ได้ทรงเป็นผู้นำมาเผยแพร่แก่ชาวโลก กล่าวได้ว่า คำสอนของพระเยซู คือ หลักแห่งความรักเป็นหลักธรรมสำคัญที่สุด ที่พระเยซูทรงสั่งสอนเริ่มตั้งแต่ทรงสอนว่า พระเจ้าทรงรักโลก จนได้ส่งพระบุตรของพระองค์มาสู่โลกนี้ เพื่อทรงใช้หนี้บาปแทนมนุษย์ เพื่อให้มนุษย์รอดพ้นจากบาป สอนให้มนุษย์รักพระเจ้า รักครอบครัว รักเพื่อนบ้าน และรักเพื่อนมนุษย์ทั้งหลายทั่วไป ดังที่ปุโรหิตได้ถามพระองค์ว่า ข้อบัญญัติอันใดของพระองค์ที่ทรงถือเป็นข้อสำคัญยิ่งใหญ่ที่สุด พระเยซูทรงตอบเขาว่า “จงรักพระองค์ผู้เป็นพระเจ้าของเจ้าด้วยสุดใจสุดจิตของเจ้า และด้วยสิ้นสุดความคิดของเจ้านั้นแหละเป็นพระบัญญัติข้อใหญ่ และข้อต้น ข้อที่สองก็เหมือนกัน คือ จงรักเพื่อนบ้านเหมือนรักตนเอง”

สรุปได้ว่า หลักแห่งเมตตาหรือหลักความรัก ในคริสตศาสนาเป็นความรักที่อยู่บนฐานความรักในพระเจ้าและเพื่อนมนุษย์ และพระเยซูพระองค์ก็ทรงเป็นแบบอย่างของการดำรงอยู่ในหลักแห่งเมตตา ดังที่พระองค์ได้เสียสละพระชนม์ชีพเพื่อมวลมนุษย์ในการที่จะรักษาหลักแห่งความรักของพระเจ้า ดังนั้น นักบุญเปาโลจึงยกย่องความรักว่า ความรักนั้นไม่มีวันสูญสิ้น ดังจดหมายของนักบุญเปาโล ซึ่งมีไปถึงชาวโครินธ์ว่าความรักนั้นก่อदनนาน และกระทำคุณให้ ความรักไม่จืดจาง ไม่อวดตัว ไม่หยิ่งผยอง ไม่หยาบคาย ไม่คิดเห็นแก่ตนเองฝ่ายเดียว ไม่ฉุนเฉียว ไม่ช่างจดจำความผิด ไม่ชื่นชมยินดีเมื่อมีการประพฤติดี แต่ชื่นชมยินดีเมื่อประพฤติชอบ ความรักทนได้ทุกอย่างแม้ความผิดของคนอื่น และเชื่อในส่วนดีของเขาอยู่เสมอ และมีความหวังอยู่เสมอ และทนต่อทุกอย่างความรักไม่มีวันสูญสิ้น (คณะกรรมการคาทอลิกเพื่อคริสตธรรม แผนกพระคัมภีร์. 2014).

พุทธศาสนิกชนในเขตอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ในอดีต ประชากรยึดมั่นในพระรัตนตรัย ให้ความเคารพศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา แต่เนื่องจากสภาพสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคและสมัย ทำให้คนรุ่นใหม่ไม่มีความสนใจในการประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา เท่าที่ควรจึงทำให้สังคมเกิดปัญหา เช่น การลักขโมย, ปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติดและอบายมุข เนื่องจากการขาดจริยธรรมในการดำเนินชีวิต ทำให้สังคมเกิดความไม่สงบสุขเท่าที่ควร คริสต์ศาสนิกชนในเขตอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์เป็นชุมชนที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ และย้ายถิ่นมาจากที่อื่น โดยมาตั้งถิ่นฐานและยึดมั่นข้อปฏิบัติของหลักคำสอนในคริสตศาสนาเป็นชุมชนที่มีความรักและความสามัคคีในชุมชน มีการสร้างศาสนสถานของชาวคริสต์ เป็นศูนย์รวมและประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ประชากรในชุมชนมีความรักและความเมตตาต่อกัน ละเว้นการทำบาปอย่างเคร่งครัดในชุมชนของตนเอง

จากข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับความเชื่อทางศาสนา วัฒนธรรม สภาพสังคมและชุมชนในเขตอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ นั้นเป็นลักษณะของสังคมแบบพหุวัฒนธรรม มีความคล้ายคลึงกันในการสอนให้คนมีเมตตาธรรมหรือความรักต่อกัน เป็นคำสอนที่ทรงมุ่งเน้นประโยชน์และความสุขแก่

มนุษยชาติเป็นสำคัญ อันจะนำมาซึ่งการเสริมสร้างสันติสุข และสันติภาพให้เกิดขึ้นได้อย่างแท้จริง จะอย่างไรก็ตาม การศึกษารูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักเมตตาในพระพุทธศาสนาเถรวาท และหลักความรักในคริสตศาสนานิกายโรมันคาทอลิก: กรณีศึกษาเขตอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ในครั้งนี้ จะเป็นกุญแจสำคัญที่จะไขข้อแตกต่างดังกล่าวให้ปรากฏชัดเจน เพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง ผู้อื่น และจะทำการศึกษารูปประเด็นสำคัญ วิเคราะห์ ประยุกต์ บูรณาการพร้อมให้ข้อเสนอแนะต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความรักในพระพุทธศาสนาเถรวาท
2. เพื่อศึกษาหลักความรักในคริสตศาสนานิกายโรมันคาทอลิก
3. เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามความรักในพระพุทธศาสนาเถรวาทและหลักความรักในคริสตศาสนานิกายโรมันคาทอลิก : กรณีศึกษาเขตอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) เกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักเมตตาในพระพุทธศาสนาเถรวาทและหลักความรักในคริสตศาสนานิกายโรมันคาทอลิก: กรณีศึกษาเขตอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยทำการเก็บข้อมูลจากแหล่งข้อมูล ดังนี้

1.1 เอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) ได้แก่ คัมภีร์สำคัญของพระพุทธศาสนา คือ พระไตรปิฎก, และคัมภีร์สำคัญของคริสตศาสนา คือ พันธสัญญาเดิม

1.2 เอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Sources) ได้แก่ วรรณคดี/ ฎีกา/ อนุฎีกา/ ปกรณ์วิเสส/ เอกสารงานวิจัย/ วิทยานิพนธ์/ หนังสือ/ ตำรา และผลงานทางวิชาการของนักการศาสนา และนักวิชาการทั่วไป ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ, สื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการวิจัยนี้ ได้แก่ได้แก่ นักบวชในพระพุทธศาสนาเถรวาท นักบวชในคริสตศาสนานิกายโรมันคาทอลิก พุทธศาสนิกชน และคริสต์ศาสนิกชนนิกายโรมันคาทอลิกในเขตอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยมีการศึกษาแบบสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 39 รูป /คน ได้แก่

(1) นักบวชในพระพุทธศาสนาเถรวาท	จำนวน 5 รูป
(2) นักบวชในคริสตศาสนานิกายโรมันคาทอลิก	จำนวน 4 ท่าน
(3) พุทธศาสนิกชน	จำนวน 15 คน
(4) คริสตศาสนิกชน	จำนวน 15 คน

3. การสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือการวิจัยผู้วิจัยได้มีขั้นตอนดังนี้

- 1) ศึกษาหลักเมตตาในพระพุทธศาสนาเถรวาท หลักความรักในคริสตศาสนานิกายโรมันคาทอลิก และรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักเมตตาในพระพุทธศาสนาเถรวาทและหลักความรักในคริสตศาสนานิกายโรมันคาทอลิก : กรณีศึกษาเขตอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์

แล้วนำมาสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก สร้างแบบสอบถาม

2) นำแบบคำถามสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสอบถามการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักเมตตาในพระพุทธศาสนาเถรวาทและหลักความรักในคริสตศาสนานิกายโรมันคาทอลิก ที่สร้างขึ้นไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญเพื่อขอคำแนะนำ

3) ปรับปรุงแบบคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสอบถาม ตามข้อเสนอแนะของปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่านในการตรวจความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ภาษา และวิจัย

4) นำแบบคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ให้ข้อเสนอแนะไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอคำแนะนำ

5) ปรับปรุงแบบคำถามในการแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ตามข้อเสนอแนะของปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา

6) พิมพ์แบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์แล้วนำไปใช้ในการเก็บข้อมูล

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ศึกษาวิจัยได้ดำเนินการเป็นขั้นตอนดังนี้

1) นำหนังสือจากศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย แล้วพิมพ์แบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์แล้วนำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่สำคัญเพื่อขออนุญาต เก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

2) สร้างความสัมพันธ์กับผู้ให้ข้อมูลหลักที่สำคัญพบปะพูดคุยเพื่อสร้างความคุ้นเคย แจ้งวัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3) กำหนดนัดหมายวันเวลาที่ดำเนินการสัมภาษณ์ที่แน่นอน เพื่อให้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่สำคัญได้เตรียมตัวและเตรียมเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่สำคัญ ที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลักและบุคคลอื่นๆ โดยใช้วิธีการบันทึกเทป จัดบันทึกการสนทนากับกลุ่มเป้าหมาย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และการสังเกต แล้วนำมาดำเนินการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ตามประเด็นที่ได้กำหนดไว้ โดยใช้การแปลความด้วยวิธีการตีความ วิเคราะห์ข้อมูล และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอข้อมูลที่ได้นำสรุปอภิปรายผลโดยการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive analysis) เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักเมตตาในพระพุทธศาสนาเถรวาทและหลักความรักในคริสตศาสนา: กรณีศึกษา เขตอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์

ผลการศึกษา

1. ความรักในพระพุทธศาสนาเถรวาท ในพระพุทธศาสนาเรียกความรัก ว่า “หลักเมตตาธรรม” นั้นเป็นหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงสอนให้คนเราแผ่ความรักและเจริญความรักในสัตว์ทั้งหลาย ด้วยจิตเสมอกันในสัตว์ทุกจำพวกในที่ทั้งปวง เพื่อละกิเลส มีความโลภ ความโกรธ ความหลง อันเป็นบ่อเกิดของความไม่สบายกาย ไม่สบายใจ ที่ทำให้เกิดการอาฆาต จองล้าง จองฆาต อันเป็น

สิ่งที่ไม่สิ้นสุดเพื่อให้เกิดการละกิเลสเหล่านั้น พระพุทธเจ้าจึงเน้นให้เรา ไม่ทำความชั่วทั้งปวง ทำแต่ความดีทั้งปวง และทำจิตใจให้บริสุทธิ์ อันเป็นที่มาของความหมายของการมีหลักเมตตาธรรมในจิตใจ

การแสดงออกมาของความรักที่ปรากฏเป็นคุณธรรมในคัมภีร์พระไตรปิฎกนั้นพบว่ามีอยู่ 3 ประการ คือ

1. เมตตากายกรรม หมายถึง จะทำสิ่งใดก็ตามด้วยเมตตา คือ กิริยาอาการที่แสดงออกมานั้น ไม่ทำให้ตนเองและผู้อื่นเดือดร้อน ร้อนใจ ได้แก่ (1) เว้นจากการฆ่าสัตว์ (2) เว้นจากการลักทรัพย์ (3) เว้นจากการประพฤติดุคในกาม

2. เมตตาวจีกรรม หมายถึง จะพูดสิ่งใดก็พูดด้วยเมตตา คือ การพูดการเจรจาปราศรัยที่แสดงออกมาทางวาจานั้น ไม่ไปทำให้ตนเองและผู้อื่นเดือดร้อน ร้อนใจ เจ็บใจ ได้แก่ (1) เว้นจากการพูดเท็จ (2) เว้นจากการพูดส่อเสียด (3) เว้นจากการพูดคำหยาบ (4) เว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ

3. เมตตาโมหกรรม หมายถึง จะคิดสิ่งใดก็คิดด้วยเมตตา คือ กิริยาอาการทางใจหรืออารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดทางจิตใจที่แสดงออกมานั้นไม่ไปทำให้ตนเองและผู้อื่นเดือดร้อนได้แก่ (1) ไม่โลภ (2) ไม่พยาบาท (3) มีความเห็นถูกต้อง (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 22 ข้อที่ 11-12 หน้า 426-427 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

ทั้ง 3 ประการที่พระพุทธเจ้าทรงสอนและทรงประพฤตินั้น ก่อให้เกิดลักษณะที่เป็นรูปธรรม 3 ประการ คือ 1) ลักษณะของเมตตาธรรมทั่วไป 2) ลักษณะของเมตตาธรรมขั้นสูง 3) ลักษณะของเมตตาธรรมขั้นสูงสุด มีรายละเอียดพอสังเขปดังนี้

1. ลักษณะของความรักทั่วไป หมายถึง พระเมตตาที่พระพุทธเจ้าทรงช่วยเหลือคนเจ็บ คนป่วย เป็นทุกข์ทางกายและใจ เป็นต้น

2. ลักษณะของความรักขั้นกลาง หมายถึง พระเมตตาที่พระพุทธเจ้าทรงเอาชนะคนใจบาป คนมีมิจฉาทิฐิ มีมานะและทำให้คนละความชั่วกลับใจเป็นคนดี เป็นต้น

3. ลักษณะของความรักขั้นสูงสุด หมายถึง พระเมตตาที่พระพุทธเจ้าทรงสละชีวิตในการบำเพ็ญธรรมเพื่อสอนให้ผู้คนพ้นทุกข์ เป็นต้น

ในความรักนั้น มีกิเลสทั้งหลายเป็นอุปสรรคโดยเฉพาะ “โทสะ” ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า ความโกรธนั้นเป็นอารมณ์ของผู้มีปัญญาทึบ ทำให้เป็นคนเกรี้ยวกราดโหดร้าย ไม่มีสติ ไม่รู้ธรรม ไม่รู้จักบาปบุญคุณโทษ ทำบาปที่มีโทษมากที่คนธรรมดาทำไม่ได้เช่น ฆ่ามารดาบิดาได้ ไม่มีความละอาย และไม่เกรงกลัวอะไรทั้งนั้นกล่าวง่าย ๆ คือ ความโกรธนั้นเป็นเหตุให้คนขาดเมตตาธรรมต่อกันหรือเป็นปฏิปักษ์ของหลักเมตตาธรรม กล่าวได้ว่าหลักธรรมที่เป็นอุปสรรคต่อการมีเมตตานั้นคงหนีไม่พ้นความโกรธหรือที่เรียกว่า “โทสะ” การจะสร้างหลักเมตตาธรรมเพื่อให้เกิดขึ้นกับตนเองและผู้อื่นนั้น จำเป็นที่จะต้องมียุทธวิธีอย่างอื่นมาช่วยเสริมสร้างให้เกิดมีขึ้น นั่นคือหลักขันติ หมายถึง ความอดทน ดังที่พระพุทธเจ้าทรงอดทนต่อความยากลำบาก ต่อภัยคุกคามต่าง ๆ นานา ตั้งแต่ทรงพระเยาว์จนถึงทรงออกบวชแล้วก็ดับขันธปรินิพพานจนทำให้เห็นว่า การมีขันติธรรมของพระองค์นั้นทำให้พระองค์สามารถผ่านอุปสรรคต่าง ๆ ได้และช่วยเสริมให้เมตตาธรรมของพระองค์นั้นเป็นที่ยอมรับที่ชื่นชมของผู้ที่พบเห็นและผู้ที่ยังไม่พบเห็นดังคำสรรเสริญที่ผู้คนได้ให้กับพระองค์ว่า “ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน”

2. หลักความรักในคริสตศาสนานิกายโรมันคาทอลิก ในคริสตศาสนานิกายโรมันคาทอลิกนั้น เป็นที่ยอมรับกันในหมู่คริสตศาสนิกชนผู้รักพระเจ้า รักเพื่อนมนุษย์ว่า “หลักความรัก” นั้นเป็น หลักธรรมที่พระเยซูคริสต์ทรงสอนให้คนเรารักพระเจ้าและเพื่อนมนุษย์ว่าความรักในคริสตศาสนา หมายถึงความรักที่มีต่อพระเจ้าผู้เป็นเจ้าและความรักที่พระเจ้าผู้เป็นเจ้ามีต่อมนุษย์นั่นเอง แบ่ง ออกเป็น 4 แบบ (คณะกรรมการคาทอลิกเพื่อคริสตธรรม แผนกพระคัมภีร์. 2014) ได้แก่

1. ฟิเลียส (Philios) เป็นความรักอย่างแรกของความรักสี่แบบที่กรีกค้นพบและได้ตั้งชื่อไว้ ฟิเลียสเป็นรักง่าย ๆ

2. สตอร์เก้ (Storge) เป็นความรักญาติพี่น้อง เกิดขึ้นในคนทุกคน สตอร์เก้ เป็นรักที่ พัฒนาขึ้นมา ตามกระบวนการบางอย่าง ชีวิตของคนเรา มีความเกี่ยวพันกันในการเลี้ยงดู พ่อแม่ ดูแล ลูกที่เกิดมา ในสัตว์ประเภทเดียวกัน

3. อีรอส (Eros) อีรอส เป็นความรักที่ต้องการให้ได้มา (Acquisitive) บนพื้นฐานความเห็น แก่ตัว (Egocentric/Selfish) เป็นรักที่ไม่แนแนเพื่อนหรือถาวร เป็นความรักที่เกี่ยวข้องกับความใคร่

4. อกาเป้ (Agape) รักในระดับสูงสุด รักที่ให้แก่กัน ไม่คิดถึงตัวเอง และสละได้ทุกสิ่งเพื่อสิ่งที่ รัก ไม่มีเปลี่ยนแปลง และให้ได้เสมอ แม้เป็นศัตรู

การจะสร้างหลักความรักเพื่อให้เกิดขึ้นกับตัวเองและผู้อื่นนั้นจำเป็นจะต้องมีหลักธรรมอย่าง อื่นมาช่วยเสริมสร้างให้เกิดมีขึ้น ซึ่งก็คือขันติ หมายถึง ความอดทน ดังพระเยซูคริสต์ที่พระองค์ทรง อดทนต่อความยากลำบากต่อภัยคุกคามต่าง ๆ นานา ตั้งแต่ทรงพระเยาว์จนถึงทรงสิ้นพระชนม์ ทำให้ เห็นว่า การมีขันติธรรมของพระองค์นั้นทำให้พระองค์สามารถผ่านอุปสรรคต่าง ๆ ได้และช่วยเสริมให้ เมตตาธรรมของพระองค์นั้นเป็นที่ยอมรับ ที่ชื่นชมของผู้ที่พบเห็นและผู้ที่ยังไม่พบเห็น ดังคำสรรเสริญ ที่ผู้คนได้ให้กับพระองค์ว่า “พระบิดาแห่งความรัก”

3. รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามความรักในพระพุทธศาสนาเถรวาทและหลักความรัก ในคริสตศาสนานิกายโรมันคาทอลิก : กรณีศึกษาเขตอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ การพัฒนา คุณภาพชีวิตตามหลักความรักในพระพุทธศาสนาเถรวาทและหลักความรักในคริสตศาสนานิกาย โรมันคาทอลิก : กรณีศึกษาเขตอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ จะต้องสร้างความรักให้เกิดมีขึ้นกับ ตนเองก่อน คือ จะต้องสร้างความรักให้อยู่กับจิตใจของตนเอง เมื่อมีในตนเองแล้วก็จะส่งไปถึงผู้อื่นมี พ่อ แม่ ญาติมิตรสหายคนที่รู้จักและไม่รู้จักเป็นต้น สุดท้ายก็ทำให้สังคมที่อยู่ร่วมกันมีความสุข กล่าวได้ว่า “หลักเมตตาธรรมหรือหลักความรักนั้นเสริมสร้างให้จิตของคนเรานั้นมี ความคิดที่ดีต่อกัน ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า “จิตที่บุคคลตั้งไว้โดยชอบยอมให้สมบัติทั้งปวง” และดังที่ปรากฏในพระ คัมภีร์คริสตธรรมที่พระเยซูคริสต์ตรัสว่า “คนดีก็เอาของดีมาจากคลังแห่งความดีในตัวของเขา” แสดง ว่า ถ้าเราไม่ตั้งจิตไว้ในความดี ความถูกต้อง และยังไม่รักตนเอง สันติภาพในสังคมที่แท้จริงและจีรังคง เป็นความหวังที่เป็นจริงได้ยาก

3.1 การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักความรักด้านบุคคล ทางพระพุทธศาสนาเสนอว่า พระพุทธเจ้าทรงสอนให้คนเราแผ่ความรักและเจริญความรักในสัตว์ทั้งหลาย ด้วยจิตเสมอกันในที่ทั้ง ปวง ได้วางหลักเมตตาธรรมไว้สำหรับการเสริมสร้างให้เกิดความมีสันติภาพต่อกันอันเป็นหน้าที่ ๆ ทุก คนควรปฏิบัติต่อกัน ซึ่งเป็นการอนุเคราะห์และบำรุงต่อกัน ถ้าบุคคลดำเนินตามหน้าที่ของแต่ละ บุคคลย่อมก่อให้เกิดระบบการสร้างเมตตาธรรมในตัวบุคคล คือ ทำให้เกิดการอบรมสั่งสอน บอก

กล่าว ตักเตือน แนะนำให้ตั้งอยู่ในความถูกต้องอันนำไปสู่การมี “สัมมาทิฐิ” เมื่อบุคคลมีปัญหา เห็นชอบก็จะนำไปสู่การประพฤติดีงาม เรียกว่า “สัมมากัมมันตะ” เมื่อมีความประพฤติดีงาม ก็จะนำไปสู่การทำความดีอย่างสุจริตชน เรียกว่า “สัมมาอาชีวะ” เมื่อบุคคลประกอบอาชีพสุจริต ย่อมก่อให้เกิด “การเกื้อกูล การเสียสละ” ไปสู่การมีสัมมาคารวะเคารพรู้จักกาลเทศะ ที่ต่ำที่สูงไม่ถือทิฐิमानะ สุดท้ายก็นำไปสู่การมีความกตัญญูกตเวที ต่อผู้มีคุณและผู้อื่น

ทางคริสตศาสนาเสนอว่า พระเยซูคริสต์ทรงสอนให้คนเรานั้นมีความรักต่อกันและกัน และการให้อภัย ไม่ว่าจะเป็นมิตรหรือศัตรู ถ้าบุคคลมีความรักในพระเจ้าและในเพื่อนบ้านและมีการให้อภัย ย่อมทำให้เกิดระบบการสร้างเมตตาในตัวบุคคล คือเมื่อบุตรมีความนบน้อมเชื่อฟังให้เกิดจิตบิณฑบาตของตนและในองค์พระผู้เป็นเจ้า ก็จะทำให้บิณฑบาตมีความรัก ซึ่งจะนำไปสู่การอบรมสั่งสอนเตือนสติตามหลักของพระเจ้า อันนำไปสู่ความกตัญญูกตเวทีต่อพ่อแม่ เมื่อสามี ภรรยามีความรักต่อกัน ก่อให้เกิดความเคารพ ให้เกียรติ ยำเกรงต่อกัน เมื่อลูกน้องเชื่อฟังเจ้านาย ย่อมทำให้เจ้านายมีความพอใจ ย่อมก่อให้เกิดการไม่เอาเปรียบกันและกัน เมื่อบุคคลแต่ละคนมีความรักในพระเจ้าและเพื่อนบ้านและผู้มีพระคุณทั้งหลาย ระบบความรักความเมตตาก็จะเกิดขึ้น ทั้งหมดนี้ กล่าวได้ว่า หลักเมตตาธรรมสามารถเสริมสร้างให้บุคคลในครอบครัว และคนรอบข้าง ลดการถือทิฐิमानะลง เมื่อลดทิฐิमानะของแต่ละคนลง ก็จะนำไปสู่การมอบความรัก การให้อภัยต่อกัน อันจะเสริมสร้างสันติภาพและความสงบสุขด้วยกันในที่สุด

3.2 การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักความรักด้านสังคม การอยู่ร่วมกันในสังคมจำเป็นต้องมีการคบค้าสมาคม มีการค้าขายเจรจาปราศรัยกัน ไม่สามารถอยู่คนเดียวได้ เป็นสิ่งที่เราจะต้องพบกับผู้คนทั้งที่รู้จักและไม่รู้จัก ในบางครั้งอาจจะมีความกระทบกระทั่งกันย่อมก่อให้เกิดความไม่พอใจกัน เป็นเรื่องธรรมดาจากการศึกษาหลักความรักของพระพุทธศาสนาและหลักเมตตาธรรมในคริสตศาสนาพบว่า เป็นหลักธรรมที่สามารถช่วยให้คนในสังคมนั้นอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุขเปรียบเสมือนยารักษาโรคให้หายจากโรคและทำให้สุขภาพแข็งแรง ทางพระพุทธศาสนา เสนอว่า ถ้าคนเรามีวิถีชีวิตเดินตามความรัก ย่อมทำให้เศรษฐกิจทางสังคมเป็นแบบกลางไม่สูงหรือต่ำเกินไป กล่าวคือ การดำเนินชีวิตแบบสายกลาง ทำให้เกิดความพอดีในชีวิตทุกคน คือ มีความพอใจในสิ่งที่ตนมีก่อให้เกิดการรู้จักประมาณในการบริโภคทรัพย์ที่หามาได้ซึ่งเรียกว่า “โภชนมัตตัญญูตา” เมื่อมีความพอประมาณก็นำไปสู่การมี “สัมมาอาชีวะ” เมื่อมนุษย์มีสัมมาอาชีวะ ย่อมทำให้ผู้คนในสังคมมีธรรมยึดเหนี่ยวเป็นอันเดียวกัน เรียกว่า “สังคหัตถ์ คือ (1) ก่อให้เกิดการให้ (2) ก่อให้เกิดปิยวาจา (3) ก่อให้เกิดการประพฤติประโยชน์ (4) ก่อให้เกิดการวางตนอ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่” เช่นนี้ ย่อมก่อให้เกิดความสงบสุขในสังคม และปัญหาต่าง ๆ ในสังคมก็จะลดน้อยลง ทางคริสตศาสนา เสนอว่า ถ้าคนเรามีวิถีชีวิตเดินตามหลักแห่งความรักความเมตตา ย่อมทำให้เศรษฐกิจทางสังคมย่อมเป็นไปโดยไม่เอาัดเอาเปรียบกันเป็นแบบเกื้อกูลกันบนฐานความรักในพระเจ้าและเพื่อนบ้าน กล่าวคือ เมื่อคนในสังคมมีการดำเนินชีวิตแบบที่คนในสังคมมี “ใจอ่อนโยนมีใจกรุณา” ย่อมทำให้อยู่ “เป็นสุข” ดังการให้อภัยกันและกัน เมื่อคนมีใจอ่อนโยน มีใจกรุณาต่อกัน ย่อมเชื่อว่าเป็นบุตรของพระบิดาผู้ทรงสถิตอยู่ในสวรรค์ พระองค์ผู้ทรงให้แสงสว่างแก่คนดีและคนชั่ว และมอบความอบอุ่น คือ เมื่อมีใจอ่อนโยนกรุณาต่อกัน ความพอใจในการบริโภคทรัพย์ที่หามาได้ก็จะพอดีกับทุกคน เมื่อมีความพอดีกับทุกคนก็จะนำไปสู่การประกอบอาชีพที่สุจริต ดังนั้น เมื่อมนุษย์นำความรัก ของพระบิดามาใช้ย่อมทำให้ผู้คนในสังคมมีธรรม

ยึดเหนี่ยวเป็นอันเดียวกัน เรียกว่า “การให้อภัย การมอบความรัก” เช่นนี้จึงจะก่อให้เกิดความมีสันติภาพและความสงบสุขในสังคม ส่งผลให้ปัญหา และอันตรายต่าง ๆ ในสังคมลดน้อยลง

อภิปรายผลการวิจัย

1. ความรักในฐานะเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนานั้น หมายถึง การเจริญและการแผ่ความรักในสัตว์ทั้งหลาย ด้วยจิตเสมอกันในสัตว์ทั้งหลายในที่ทั้งปวง โดยการละเว้นจากความชั่วทางกาย วาจา ใจ ทั้งปวง การทำแต่ความดีทางกาย วาจา ใจ ทั้งปวง และการทำจิตใจให้บริสุทธิ์เสมอกันในสัตว์ทั้งปวงในที่ทุกแห่ง ทั้งหมดนี้ถือได้ว่า เป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา สอดคล้องกับงานวิจัยของพระอานาจ เขมปญโญ (ยอดทอง) (2546) ว่า พุทธปรัชญาแบ่งความรักได้เป็น 4 ประเภท สีนหะ เปมะ เมตตา และฉันทะ ส่วนบ่อเกิดของความรักเป็นเจตสิกที่เข้าไปประกอบกับจิต (วิญญาณ) และก่อให้เกิดความรักประเภทต่าง ๆ และพบว่าความรักแบบฉันทะนำไปสู่นิพพานอันเป็นจุดหมายสูงสุด และนิพพานเป็นภาวะของผู้ไม่มีกิเลส ถือเป็นการดับต้นเหตุอุปาทานทั้งหลายเป็นการสิ้นภพ สิ้นชาติ ไม่มีเวียนว้ายตายเกิดอีกต่อไป และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาปรีชา ปริญาณจารี (2545) ว่า ความรักจำแนกเป็น 4 ระดับ คือ 1.ความรักตัวเอง 2. ความรักคนใกล้ชิด 3. ความรักสังคม 4. ความรักบริสุทธิ์ ความรักในระดับ 1 ถึง 2 อยู่ในวิสัยปุถุชน ซึ่งพุทธปรัชญามีท่าทีปฏิเสธความรักชั้นสามัญทั้งหมด ส่วนความรักระดับที่ 4 เป็นความรักชั้นสูง ถือว่าเป็นวิสัย และเป็นองค์คุณของพระพุทธเจ้า และพระอรหันต์สาวกเท่านั้น

2. คริสตศาสนาสอนให้รับผิดชอบที่จะดำเนินชีวิตตามคำสอนของพระเยซูคริสต์และประพฤติตนเป็นศาสนิกที่ดีชาวคริสต์มีความมั่นใจในความรักของพระเจ้าและดำรงชีวิตด้วยความรักในเพื่อนมนุษย์และสรรพสิ่งที่พระเจ้าทรงสร้างขึ้นชาวคริสต์ที่ดียอมเต็มใจที่จะเสียสละเพื่อส่วนรวมไม่เห็นแก่ตัวและมีกำลังใจในการทำความดี โดยเหตุที่พวกเขาเป็นผู้เคารพในสิ่งสร้างสรรค์ของพระเจ้าและรักเพื่อนมนุษย์ สอดคล้องกับงานวิจัยของศาสตราจารย์ บูลสถาน, กิรติ บุญเจือ และ รวิช ดาแก้ว (2021) ว่า กระบวนทรรศน์นวยุคมีทรรศนะว่าการรักเพื่อนบ้านควรตีความให้มีความชัดเจนในความหมายของคำศัพท์ และใช้การตีความตามภาษาสามัญนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมเพื่อนำไปสู่การแสดงความรักเพื่อนบ้านแบบ อกาเป่ที่สอดคล้องตามคำสอน แต่กระแสดวงคิดดังกล่าวมีจุดอ่อน นั่นคือ ยังมีความยึดมั่นถือมั่นในภาษา ในขณะที่กระบวนทรรศน์ปรัชญาหลังนวยุคสายกลางทำให้ตีความและอธิบายเรื่องการรักเพื่อนบ้านของคริสตศาสนาว่าพระเยซูไม่ได้จำกัดคำว่าเพื่อนบ้านตามความเข้าใจหรือความเคยชินหรือนิยามทั่วไปเท่านั้น แต่ยังหมายถึงคนที่ต้องการการดูแล ต้องการความรักและการช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ และการรักเพื่อนบ้านนั้นควรทำต่อเพื่อนบ้านไม่ว่าจะอยู่ใกล้หรือไกล เพื่อเป็นการส่งเสริมสันติภาพตามเป้าหมายของปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง ผลการวิจัยนี้สามารถนำไปใช้อธิบายและเป็นแนวทางในการแสดงความรักเพื่อนบ้าน คือเป็นเพื่อนมนุษย์ ทั้งผู้ที่นับถือศาสนาเดียวกันต่างศาสนา ผู้ที่ไม่มีความเกี่ยวข้องกับเราและแม้กระทั่งผู้เป็นศัตรูที่กำลังมุ่งทำร้ายเรา

3. หลักความรักของพระพุทธศาสนากับคริสตศาสนานั้น เป็นสิ่งที่ดีมีคุณค่าอย่างมาก แม้ว่าพระพุทธศาสนาจะเกิดก่อนคริสตศาสนาก็ตาม เพราะความรักของทั้งสองพระองค์มิได้ไขว่ไขว่ปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ทุกกาลสมัย แต่สิ่งสำคัญที่สุดอยู่ที่ว่าตัวบุคคลและสังคมนั้นมีความรู้ความ

เข้าใจมากนักน้อยเพียงใด ในการมุ่งมั่นและตั้งใจในการนำเอาหลักเมตตาธรรมไปประยุกต์ใช้ในการแก้ไข ปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิต หากตัวบุคคลนั้นมีใจเปิดกว้างพอกับผู้อื่น เอาใจเขามาใส่ใจเราแล้วไซ้ร คุณภาพชีวิตย่อมเกิดขึ้นได้แน่นอน เพราะฉะนั้น การมีเมตตา การมีความกรุณา มีความอ่อนโยน มีใช้ สัญลักษณ์ของความอ่อนแอ มีใช้การหมดหนทางหรือหมดหวัง และไม่ใช้การแสดงออกของคนขี้แพ้ ขี้ ขลาดแต่ประการใด แต่เป็นการแสดงออกของผู้ชนะในสิ่งที่ผู้อื่นชนะได้ยาก บ่งบอกถึงความแข็งแกร่ง และความแน่วแน่มั่นใจอย่างแท้จริง สอดคล้องกับงานวิจัยของสมศรี ทรัพย์ประมัย (1984) ว่า พระพุทธศาสนาบรรลุถึงอุดมคติของความรักด้วยการฝึกจิตโดยปราศจากการอ้างอิงสิ่งเหนือธรรมชาติ การแสดงออกของความรักต้องแสดงออกทั้งต่อตนเอง และผู้อื่น และพบว่าศาสนามีอิทธิพลต่อ พฤติกรรมของมนุษย์ การแสดงพฤติกรรมเกี่ยวกับความรักต่อผู้อื่นนั้นในพระพุทธศาสนามีการแสดง พฤติกรรมเกี่ยวกับความรักมากกว่า

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการศึกษารูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักความรักในพระพุทธศาสนาเถรวาท และหลักความรักในคริสต์ศาสนา นิกายโรมันคาทอลิก : กรณีศึกษาเขตอำเภอหล่มสัก จังหวัด เพชรบูรณ์ได้องค์ความรู้ใหม่ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ดังนี้

ประเด็น	การนำไปใช้
หลักคำสอนเกี่ยวกับความรัก	1) หลักธรรมในส่วนของ สมชีวิสูตร 2) ความรักทางศาสนาคริสต์ มี 2 แบบ เป็นความรัก พื้นฐานของมนุษย์ และเป็นความรักระดับสูงระดับพระเจ้า ที่มีต่อมนุษย์
รูปแบบความรัก	1) การใช้หลักพรหมวิหาร 4 2) การแสดงความรักของคริสตชนมีอยู่ 5 ประการ คือ รักพระเจ้า, รักเพื่อนมนุษย์, จงเสียสละแก่ส่วนรวม, จงให้อภัย, จงรู้จักอดทน
อุปสรรคหรือปัญหาของการแสดงออก ความรัก	1) รักแท้ และ รักเทียม 2) กิเลส หรือ การครอบงำ
วิธีการสอนถึงการแสดงออกความรัก	1) การแสดงความรักที่เกิดจากตัณหา และ ความรักที่เกิด จากความเมตตา 2) การแสดงออกอย่างเหมาะสม ประกอบด้วย ความดี ความเจริญ, ความถูกต้อง เป็นไปตามพระประสงค์ที่ พระเจ้าต้องการ คือ การมอบความรัก การให้อภัย
การแสดงออกถึงความรักที่ไม่เหมาะสม	1) ความไม่ให้อภัยกัน ความไม่อดทน 2) ความไม่พอดี ความไม่เจริญ ไม่ดีงาม

สรุป

หลักความรักของพระพุทธศาสนากับคริสต์ศาสนานั้น เป็นสิ่งที่มีคุณค่าอย่างมาก แม้ว่า

พระพุทธศาสนาจะเกิดก่อนคริสต์ศาสนาก็ตาม เพราะความรักของทั้งสองพระองค์มีไว้แก้ไขปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ทุกกาลสมัย แต่สิ่งสำคัญที่สุดอยู่ที่ว่าตัวบุคคลและสังคมนั้นมีความรู้ความเข้าใจมากน้อยเพียงใด ในการมุ่งมั่นและตั้งใจในการนำเอาหลักเมตตาธรรมไปประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิต หากตัวบุคคลนั้นมีใจเปิดกว้างพอกับผู้อื่น เอาใจเขามาใส่ใจเราแล้วไซ้รคุณภาพชีวิตย่อมเกิดขึ้นได้แน่นอน เพราะฉะนั้น การมีเมตตา การมีความกรุณา มีความอ่อนโยน มีใช้สัญลักษณ์ของความอ่อนแอ มีใช้การหมดหนทางหรือหมดหวัง และไม่ใช้การแสดงออกของคนที่แพ้ ขี้ขลาดแต่ประการใด แต่เป็นการแสดงออกของผู้ชนะในสิ่งที่ผู้อื่นชนะได้ยาก บ่งบอกถึงความแข็งแกร่งและความแน่วแน่ในจิตใจอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะการวิจัย

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 รัฐควรสนับสนุนองค์กรทางศาสนา เพื่อให้มีโอกาสนำหลักธรรมทางศาสนาด้านความรักไปใช้ในการหน่วยงานสาธารณะต่าง ๆ ได้อย่างเสรียิ่งขึ้น เพื่อพัฒนาประเทศให้มีศักยภาพ

1.2 องค์กรทางศาสนาพึงพัฒนาศักยภาพของบุคลากรทางศาสนาให้เป็นผู้มีความรู้ทางศาสนา สามารถที่จะนำหลักความรักไปประยุกต์ใช้กับสังคมให้เกิดสันติสุขอย่างจริงจัง

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาริวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตในพุทธศาสนาเถรวาทและศาสนาพราหมณ์-ฮินดู

2.2 ควรการศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตในพุทธศาสนาเถรวาทและศาสนาและศาสนาขงจื้อ

2.3 ควรการศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตในพุทธศาสนาเถรวาทและศาสนาและศาสนาเต๋า

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการคาทอลิกเพื่อคริสตธรรม แผนกพระคัมภีร์. (2014). *พระคัมภีร์คาทอลิก ฉบับสมบูรณ์ (Thai Catholic Bible Complete Version) ภาคพันธสัญญาเดิม และ ภาคพันธสัญญาใหม่*. กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการคาทอลิกเพื่อคริสตธรรม แผนกพระคัมภีร์.
- พระมหาปรีชา ปริญญาจารย์. (2545). *ความรักในพุทธปรัชญา. วิทยานิพนธ์ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.*
- พระอำนาจ เขมปญโญ (ยอดทอง). (2546). *เปรียบเทียบปรัชญาความรักในพุทธศาสนาเถรวาทและงานเขียนซิมโพเซียม (Symposium) ของเพลโต. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่มที่ 21, 22*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- ศาสตราจารย์ มุลสถาน, กิรติ บุญเจือ และ รวิช ดาแก้ว. (2021). การรักเพื่อนบ้านในพระคัมภีร์ภาคพันธสัญญาใหม่ตามทรรศนะปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง. *Journal of Social Science and Buddhist Anthropology*. 6(7) (July 2021):116-128
- Robert Rowland Smith. (2555). *Breakfast with Socrates: มื้อเช้ากับโสเครตีส*. แปลโดย ศิริระ ประภาธนากิจ และ เซน อภิชน. กรุงเทพมหานคร: ยิปซี.
- Somsri Saphamai. (1984). A Comparative study of the Theravada Buddhist and manCatholic Concept of Love: A case study at Baan Mai and Thakham Sub – Districts Samphran District. Nakorn Pathom province. *A Thesis in Partial fulfillment of the quirements for the Degree of Master of Arts*. Faculty of Graduate School: Mahidol University.